

ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Кандидат: Драган Жуљевић

Тема: Клијентово очекивање исхода психолошког третмана као фактор психолошке промене

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ
1. Датум и орган који је именовео комисију 17. 12. 2015. Наставно-научно веће Филозофског факултета у Новом Саду   2. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен: др Јелена Шакотић-Курбалија, Доцент, Психологија, изабрана у звање 15.03.2012. Филозофски факултет у Новом Саду, Председник комисије др Весна Гаврилов-Јерковић, Редовни професор, Психологија, изабрана у звање 29. 05. 2014., Филозофски факултет у Новом Саду, Ментор др Снежана Миленковић, Редовни професор, Психологија, изабрана у звање 2003. Филозофски факултет у Новом Саду, Члан др Весна Петровић, Редовни професор, Психологија, изабрана у звање 17. 06. 2013. Факултет за правне и пословне студије у Новом Саду, Члан
II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ
1. Име, име једног родитеља, презиме: 1. Драган, Стипан, Жуљевић   2. Датум рођења, општина, држава: 11.12.1983, Сомбор, Република Србија   3. Назив факултета, назив студијског програма дипломских академских студија – мастер и стечени стручни назив Филозофски факултет, Дипломске академске студије психологије, Дипломирани психолог - мастер   4. Година уписа на докторске студије и назив студијског програма докторских студија 2008.   5. Назив факултета, назив магистарске тезе, научна област и датум одбране:
6. Научна област из које је стечено академско звање магистра наука:
III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ: Клијентово очекивање исхода психолошког третмана као фактор психолошке промене
IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:
Навести кратак садржај са назнаком броја страна, поглавља, слика, шема, графикона и сл. Дисертација има 195 страна, садржи 4 поглавља, 19 слика, 54 табеле, 511 референци и 4 прилога.   Теоријски део дисертације (од 4. до 50. стране) садржи три поглавља: Психотерапија пре психотерапије (у коме нас кандидат упознаје како су се корени садашње психотерапије

развијали кроз векове и да се први обриси препознају још у шаманским исцелитељским ритуалима), Контекстуални модели у психотерапији (у којем нас кандидат упознаје са две основне струје у конципирању механизма промене: активним чиниоцима промене око којих се окупља струја емпиријски подржаних третмана и општих фактора промене око којих се окупља струја контекстуалних приступа психотерапији), Очекивања исхода (у којем нас кандидат упознаје са теоријским концептуализацијама и резултатима емпиријских провера конструкта клијентових очекивања од психолошког третмана).

- Емпиријски део дисертације (од 52. до 140. стране) садржи поглавља у којима се представља Метод истраживања (предмет и проблем истраживања, циљеви, хипотезе, узорак, процедура, инструменти, обрада података), Резултати и анализа (у којем нам кандидат представља постигнућа иницијалног и финалног узорка на свим коришћеним инструментима, тренд осипања узорка кроз шест поновљених мерења, значајности постигнутих промена кривама латентног раста, резултате предикције исхода на основу почетних очекивања и на основу промене почетних очекивања кроз поновљена мерења и на крају резултате модерираних медијационих модела), Дискусија (у којем кандидат кроз седам потпоглавља дискутује добијене резултате у складу са основним циљевима и хипотезама истраживања) и Закључци..
- Поглавље литература (од 141. до 174. стране) садржи укупно 511 библиографских јединица. Већину референци чине научни чланци у међународним часописима али и значајан број међународних монографија. Иако има значајан број референци из друге половине двадесетог века, што је примерено историјском приступу представљања основног конструкта истраживања, ипак је највећи број референци, првенствено емпиријских радова савремено, млађе од десет година.
- У поглављу Прилози (од 175. до 186. стране) кандидат даје четири прилога који садрже делове статистичке обраде података, инструменте за прикупљање података и синтаксу статистичког програма Мплус за квадрирану модерацију медијационог модела.

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Докторска дисертација посвећена је истраживању улоге клијентових очекивања исхода третмана у постизању и одржавању психолошке промене настале у функцији психолошког третмана. У фокусу интересовања су релације клијентових очекивања исхода психолошког третмана као и генералних очекивања са динамиком психолошке промене, условима под којима се она јавља, те механизми путем којих се промена реализује.

У теоријском делу, у првом поглављу, кандидат се осврће на улогу очекивања исхода психолошке промене у историјском контексту. У другом поглављу у фокусу интересовања су контекстуални модели у психотерапији, детаљан преглед њиховог развоја, пролиферације и њихов актуелни статус. Кандидат обрађује дебату између поставки контекстуалних модела и модела емпиријски подржаних третмана. Након компарације контекстуалних модела промене, детаљно је приказан модел Општих фактора промене Церома Франка који концептуализује психичке потешкоће и посебно психолошку промену у функцији општих фактора промене карактеристичних за све психотерапијске модалитете, те посебан нагласак ставља на улогу контекстуалних фактора попут карактеристика клијента, терапеута, терапијског сетинга и терапијског односа у постизању ефеката психотерапијских процедура код појединца. У контексту овог модела могуће је испитивање не само директних утицаја клијентових очекивања исхода третмана на постизање очекиване промене, већ и интеракција других фактора са овим конструктом попут клијентових генералних очекивања. Према Франку, што су већа клијентова очекивања исхода третмана, то ће бити и већа промена узрокована третманом независно од самог типа третмана. Даље, његов модел претпоставља да ће пораст очекивања исхода утицати на већу промену како директно тако и путем пораста клијентових генералних очекивања попут личног оптимизма и генерализоване селф-ефикасности. У трећем поглављу, кандидат се бави питањима типова клијентових очекивања, те кроз исцрпан преглед досадашњих истраживања сумира досадашње налазе и истиче концептуалне и емпиријске недоследности у поменутој области. Кандидат закључује да очекивања поводом исхода третмана са којима клијент долази на психолошки третман представљају један од кључних општих фактора промене на који аутори деценијама уназад скрећу пажњу истичући да почетна очекивања исхода третмана спадају међу варијабле које одређују успешност предстојећег третмана, нарочито у раним фазама третмана. Компарирајући ставове аутора који претпостављају да се активна компонента психолошког третмана крије управо у промени, односно порасту клијентових специфичних очекивања у вези са третманом на ком се налази са другима који сугеришу да је утицај почетног нивоа специфичних очекивања од третмана кључан у побољшању клијентовог стања, али да се тај утицај остварује посредно, путем пораста клијентових генералних очекивања, кандидат прецизно изводи истраживачки проблем који формулише кроз питање да ли клијентово очекивање исхода третмана доприноси ефикасности третмана и, уколико доприноси, на који се начин та улога остварује.

У емпиријском делу кандидат представља лонгитудинално корелационо истраживање које је у складу са формулисаним проблемом истраживања за циљ имало праћење како промене клијентових очекивања исхода третмана и генералних очекивања, тако и варијабле исхода - опште узнемирености, позитивног и негативног афекта, те задовољства животом у функцији протока психотерапијског третмана, уј складу са чиме формулише три циља истраживања. Први циљ односи се на проверу претпоставки о утицају почетног нивоа очекивања исхода третмана на промену варијабле исхода. Кандидат формулише очекивање да у функцији протока третмана долази до промена на варијаблима исхода, те да се тренд ове промене може предвидети фиксним вредностима почетног нивоа очекивања исхода третмана, и то у маниру квадратне функције. Други циљ односи се на проверу претпоставки о директним и индиректним ефектима промене генералних очекивања – генерализоване селф-ефикасности и личног оптимизма у релацији промене специфичних очекивања исхода третмана и промене варијабле исхода третмана. Поред директног ефекта промене очекивања исхода третмана на варијабле исхода, кандидат формулише очекивање да се овај ефекат остварује и индиректно, преко пораста нивоа варијабле генералних очекивања. Трећи циљ истраживања односи се на проверу претпоставке о линеарности ефекта почетног нивоа специфичних очекивања исхода третмана на релације описане у другом циљу, односно да ће се промене у моделу описаном у претходном циљу дешавати само код клијената са

умереним почетним нивоом специфичних очекивања исхода третмана, за разлику од особа са високим и niskим почетним нивоом специфичних очекивања, код којих ће описане промене изостајати пропорционално апсолутној вредности почетних очекивања. У фокусу интересовања били су испитаници који пате од неке форме психолошког проблема субклиничког интензитета и самоиницијативно су се јавили на третман. Од 117 клијената иницијелног узорка, 36 испитаника просечне старости 31 годину и доминантно женског пола привело је третман крају и попунило упитнике три месеца након завршетка третмана. Третман описан у истраживању састојао се од десет сусрета са психотерапеутом по принципу рутинске терапијске праксе Центра за ратну трауму у Новом Саду који су спроводили 19 психотерапеута едукованих у оквирима различитих психотерапијских оријентација. Истраживање је обухватало укупно шест мерења - прво приликом дијагностичког сусрета са клијентом, четири током третмана, пето на крају, те шесто мерење три месеца након завршетка третмана. Серијом савремених статистичких процедура анализе крива латентног раста те анализе мешовитих ефеката добијени су резултати који снажно иду у прилог контекстуалним моделима у психотерапији и истичу да су клијентова претретманска очекивања исхода третмана и промена тих очекивања током третмана неоспориво моћни општи фактори промене који у значајној мери предвиђају и објашњавају исход психотерапијског третмана. На крају поглавља дискутовани су резултати, као и предности и недостаци истраживања, дат је завршни осврт и закључак, уз препоруку за будућа истраживања.

VI СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КОЈИ СУ ОБЈАВЉЕНИ ИЛИ ПРИХВАЋЕНИ ЗА ОБЈАВЉИВАЊЕ НА ОСНОВУ РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА У ОКВИРУ РАДА НА ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

Таксативно навести називе радова, где и када су објављени. Прво навести најмање један рад објављен или прихваћен за објављивање у часопису са СЦИ листе односно са листе министарства надлежног за науку када су у питању друштвено-хуманистичке науке. У случају радова прихваћених за објављивање, таксативно навести називе радова, где и када ће бити објављени и приложити потврду о томе.

Jovanović, V., & Žuljević, D. (2013). Psychometric evaluation of the Serbian version of the Multidimensional Students' Life Satisfaction Scale. *Social Indicators Research*, 110 (1), 55-69.

Gavrilov-Jerković, V., Jovanović, V., Žuljević, D., & Brdarić, D. (2014). When Less is More: A Short Version of the Personal Optimism Scale and the Self-Efficacy Optimism Scale. *Journal of Happiness Studies*, 15(2), 455-474.

Jovanović, V., Gavrilov-Jerković, V., Žuljević, D., i Brdarić, D. (2014). Psihometrijska evaluacija skale Depresivnosti, anksioznosti i stresa 21 (DASS 21) na uzorku studenata u Srbiji. *Psihologija*, 47(1), 93-112.

Žuljević, D., Jovanović, V., i Gavrilov-Jerković, V. (2015). Latentna struktura srpske adaptacije Indikatora strategija prevladavanja. *Primenjena psihologija*, 8(3), 265-288.

Žuljević, D., Radović, D i Gavrilov-Jerković, V. (2013). Psihometrijska provera i validacija Upitnika afektivnih stilova na srpskom uzorku. *Primenjena psihologija*, 6(1), 45-65.

Gavrilov-Jerković, V., Jovanović, V., Jerković, I., Žuljević, D., & Brdarić, D. (2014). The Relationship Between Early Family Traumatization, Recent Negative Life Events, and Emotional Distress. *XVI World Congress of Psychiatry*, Madrid. Book of Abstracts, Vol. 1, pp. 401.

Jovanović, V., Gavrilov-Jerković, V., Jerković, I., Žuljević, D. & Brdarić, D. (2014). Subjective Well-Being and Ill-Being: Differences Between a Clinical and a Non-Clinical Sample. *XVI World Congress of Psychiatry*, Madrid: Book of Abstracts, Vol. 5, pp. 207.

Žuljević, D., Gavrilov - Jerković, V., Jerković, I. & Kolundzija, K.(2014). Processes of change in heroin addiction - A transtheoretical perspective. *28th Conference of the European Society of Health Psychology*:

"Beyond prevention and intervention: increasing well-being", Innsbruck: Book of Abstracts.

Gavrilov-Jerković, V., Jovanović, V., **Žuljević, D.**, Brdarić, D. & Jerković, I.: Cognitive emotion regulation strategies as mediators of the relationship between negative life events and stress. *28th Conference of the European Society of Health Psychology: "Beyond prevention and intervention: increasing well-being"*, Innsbruck: Book of Abstracts.

Lazić, M., Gavrilov-Jerković, V., **Žuljević, D.** (2015). Ojača li nas ono što nas ne ubije? Rana negativna iskustva kao čimbenik psihološke otpornosti. *22. Dani Ramira i Zorana Bujasa*, Zagreb: Filozofski fakultet, Sažeci priopćenja.

Jovanović, V., **Žuljević, D.**, Gavrilov-Jerković, V. (2015). Rezilijentnost i vulnerabilnost: Uloga pozitivnih očekivanja i subjektivne dobrobiti. . *22. Dani Ramira i Zorana Bujasa*, Zagreb: Filozofski fakultet, Sažeci priopćenja.

Jerković, I., **Žuljević, D.**, Jovanović, V., Gavrilov-Jerković, V. (2014). Kognitivno-afektivni prediktori akademskog postignuća kod studenata. *XX skup Trendovi razvoja: Razvojni potencijal visokog obrazovanja*. Kopaonik: Knjiga rezimea, str. 60-62.

Gavrilov-Jerković, V., Lazić, M. i **Žuljević, D.** (2015). Tražim te iza osmeha ili Ima li smisla tragati za smislom života: Promotivna i protektivna uloga smisla života u situacijama povišenog stresa. *63. Naučno stručni skup Strukovni identitet psihologa i međuresorna saradnja*, Zlatibor: Knjiga rezimea.

VII ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Добијени резултати дисертације потврдили су већину претпоставки. Резултати изложени у складу са задацима истраживања су следећи:

Долази до значајне редукције опште узнемирености и негативног афекта и то пре почетка третмана и у његовим раним фазама, док се задовољство животом и позитивни афекат значајно не мењају у функцији протока третмана. Промена позитивних и негативних показатеља клијентовог стања не прате обрнуто пропорционални образац.

Очекивања исхода третмана и лични оптимизам линеарно расту након почетка третмана, док генерализована селф-ефикасност значајно расте у завршној фази третмана. Вредности праћених варијабли стабилне су три месеца након краја третмана. Претретманска очекивања исхода третмана, као и њихов пораст током третмана, значајани су предиктори трендова свих праћених варијабли.

Пораст личног оптимизма има недвосмислену медијациону улогу у релацијама пораста очекивања исхода третмана и промене у критеријумима, док пораст генерализоване селф-ефикасности нема ту улогу, те се више може сматрати исходом него медијатором исхода третмана. Насумични ефекти и резидуалне варијансе ових модела сугеришу постојање модерационог ефекта трећих варијабли, али резултати показују да претретманска очекивања исхода третмана такву улогу не поседују.

Комисија закључује да је истраживање спроведено у складу са стандардима психолошких истраживања, на репрезентативном узорку адекватне величине, да су варијабле адекватно операционализоване, да је примењена одговарајућа статистичка обрада и да су резултати адекватно интерпретирани, тако да су добијени резултати научно валидни и уверљиви.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

Експлицитно навести позитивну или негативну оцену начина приказа и тумачења резултата истраживања.

Резултати истраживања су приказани прегледно и исцрпно уз помоћ одговарајућег броја табела и уз опсежна и комплексна тумачења. Наведена литература је веома обимна, савремена и уско везана за истраживачку проблематику. Обрађена тема дисертације је и теоријски и практично значајна, а посебан значај огледа се у истицању значаја улоге очекивања исхода психолошког третмана у практичној примени психолошких третмана.

IX КОНАЧНА ОЦЕНА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Експлицитно навести да ли дисертација јесте или није написана у складу са наведеним образложењем, као и да ли она садржи или не садржи све битне елементе. Дати јасне, прецизне и концизне одговоре на 3. и 4. питање:

1. Да ли је дисертација написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме
Дисертација је написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме.

2. Да ли дисертација садржи све битне елементе
Дисертација садржи све битне елементе и у оквиру теоријског и у оквиру емпиријског дела. Део о резултатима и исцрпност прилога омогућавају

проверу и поновљивост.
3. По чему је дисертација оригиналан допринос науци Дисертација је оригиналан допринос науци првенствено због теоријског и практичног значаја истраживачких питања на које одговара. Допринос науци огледа се и у чињеници да се овим истраживањем расветљавају околности под којима различити типови очекивања исхода психолошког третмана остварују значајан допринос у остваривању клијентове промене понашања.
4. Недостаци дисертације и њихов утицај на резултат истраживања
X ПРЕДЛОГ:
На основу укупне оцене дисертације, комисија предлаже: Да се докторска дисертација прихвати, а кандидату одобри одбрана.
- да се докторска дисертација прихвати, а кандидату одобри одбрана   - да се докторска дисертација враћа кандидату на дораду (да се допуни односно измени) или   - да се докторска дисертација одбија

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

_____
Др Јелена Шакотић Курбалија, доцент,
Филозофски факултет Нови Сад

_____
Др Весна Гаврилов-Јерковић, редовни професор,
Филозофски факултет Нови Сад

_____
Др Снежана Миленковић, редовни професор,
Филозофски факултет Нови Сад

_____
Др Весна Петровић, редовни професор,
Факултет за правне и пословне студије Др Лазар Вркатић, Нови Сад

НАПОМЕНА: Члан комисије који не жели да потпише извештај јер се не слаже са мишљењем већине чланова комисије, дужан је да унесе у извештај образложење односно разлоге због којих не жели да потпише извештај.